

Sygn. akt IV CK 414/04

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 26 stycznia 2005 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Jan Górowski (przewodniczący)

SSN Maria Grzelka (sprawozdawca)

SSN Tadeusz Żyznowski

w sprawie z powództwa Zakładu Opieki Zdrowotnej w K.
przeciwko Gminie Miejskiej K. - Miejskiemu Ośrodkowi Pomocy Społecznej w K.
o zapłatę,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 13 stycznia 2005 r.,
kasacji strony powodowej
od wyroku Sądu Okręgowego w K. z dnia 16 grudnia 2003 r., sygn. akt VII Ca (...),

oddala kasację.

Uzasadnienie

Powodowy Zespół Opieki Zdrowotnej w K. domagał się od pozwanej Gminy Miejskiej w K. zwrotu kosztów leczenia dwóch osób bezdomnych, nie objętych ubezpieczeniem zdrowotnym, z których jedna uległa wypadkowi i doznała urazu czaszkowo - mózgowego, a druga nagle zachorowała i wymagała natychmiastowej pomocy lekarskiej w warunkach leczenia szpitalnego.

Obydwie w/w osoby, mimo udzielenia im właściwej pomocy zmarły. Koszt ich leczenia wyniósł kwotę 28.520; złotych.

Sąd Rejonowy w K. wyrokiem z dnia 16 września 2003 r. uwzględnił powództwo. Uznał, że w świetle art. 10 ust. 2 pkt 3 ustawy z dnia 26 listopada 1990 r. o pomocy społecznej oraz art. 68 Konstytucji pozwana Gmina miała obowiązek pokrycia wydatków na świadczenia zdrowotne osób bezdomnych i nieubezpieczonych, oraz nie mogła skutecznie zasłonić się brakiem wyczerpania wymaganej procedury, przewidzianej w przepisach o przyznawaniu świadczeń ze środków opieki społecznej. Zdaniem Sądu Rejonowego, przyjęcie przeciwnego stanowiska prowadziłoby do wniosku, że ryzyko udzielania świadczeń medycznych osobom bezdomnym i nieubezpieczonym obciąża samofinansujące się zakłady opieki zdrowotnej, czego nie można akceptować.

W wyniku apelacji pozwanej Sąd Okręgowy w K. zaskarżonym wyrokiem zmienił wyrok Sądu Rejonowego i powództwo oddalił. Uznał, że wbrew twierdzeniom powoda i stanowisku Sądu pierwszej instancji przepisy art. 68 Konstytucji oraz art. 10 ust 2 pkt 3 ustawy o pomocy społecznej nie stanowiły źródła roszczenia osób bezdomnych o przyznanie im przez gminę świadczeń pieniężnych na pokrycie kosztów leczenia ani prawnej podstawy dochodzenia przez publiczne zakłady opieki zdrowotnej od gminy zwrotu poniesionych kosztów leczenia takich osób. Stwierdził też, że podstawą uwzględnienia powództwa w niniejszej sprawie nie mógł być art. 752 k.c., ponieważ ocena, że wykonując na rzecz pacjentów bezdomnych świadczenia zdrowotne zakład opieki zdrowotnej podejmuje czynności faktyczne w interesie gminy i na jej rachunek, wymagałaby przyjęcia, iż pacjenci ci mają co najmniej do gminy roszczenie cywilnoprawne o zapewnienie kosztów leczenia. Zdaniem Sądu Okręgowego tego rodzaju roszczenie osobie bezdomnej nie przysługuje.

Sąd Okręgowy powołał się na wyrok Sądu Najwyższego z dnia 22 października 2002 r. III CKN 152/01 (nie publ.), w którym stwierdzono, że gmina może przyznać, ubiegającej się o to osobie bezdomnej, świadczenie pieniężne na pokrycie kosztów leczenia szpitalnego, ale wymagana jest do tego określona procedura w celu wyjaśnienia sytuacji życiowej takiej osoby oraz wzięcie pod wzgląd możliwości finansowych gminy; w każdym zaś razie z art. 10 ust 2 pkt 3 ustawy o pomocy społecznej nie wynika obowiązek gminy przyznania we wszystkich przypadkach określonych świadczeń, ani obowiązek zwrotu osobie trzeciej poniesionych przez nią kosztów leczenia osoby bezdomnej.

W kasacji powód zarzucił powyższemu wyrokowi naruszenie prawa materialnego art. 752 k.c. w zw. z art. 10 ust 2 ustawy z dnia 29 listopada 1990 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 1998 r. Nr 64, poz. 414 ze zm.), oraz art. 68 Konstytucji przez

błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że w/w przepisy nie stanowią prawnej podstawy roszczeń powoda. Wskazał, że publiczny zakład opieki zdrowotnej jest jednostką samofinansującą, która uzyskuje wpływy za świadczenia medyczne od Narodowego Funduszu Zdrowia w ramach określonych umów obejmujących osoby ubezpieczone, lub od osób nieubezpieczonych z ich własnych środków. W przypadku osoby nieubezpieczonej, będącej jednocześnie osobą bezdomną i nieposiadającą środków na pokrycie kosztów leczenia, sfinansowanie wydatków zakładu opieki zdrowotnej jest obowiązkiem gminy, co wynika wyraźnie z art. 10 ust 2 pkt 3 ustawy o pomocy społecznej. Zdaniem skarżącego, obowiązku tego nie uchyla okoliczność, że osoba bezdomna, z uwagi na nagłość zachorowania i pozostawanie w stanie nieprzytomności, nie jest w stanie sama wystąpić do opieki społecznej; wówczas o udzielenie pomocy finansowej na pokrycie kosztów leczenia może wystąpić zakład opieki zdrowotnej, co wyraża się w formie dochodzenia zwrotu poniesionych kosztów leczenia na podstawie art. 752 k.c.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Konstytucja RP w art. 68 ust 1 i 2 przewiduje, że każdy ma prawo do ochrony zdrowia oraz, że obywatelom, niezależnie od ich sytuacji materialnej, władze publiczne zapewniają równy dostęp do świadczeń opieki zdrowotnej finansowanej ze środków publicznych, przy czym warunki i zakres udzielania świadczeń określa ustawa.

Powyższy przepis zawiera normę programową, tj. taką, która nakazuje realizację określonego celu i skierowana jest do władzy publicznej bez wskazania jak konkretnie kształtuje się sytuacja prawna obywatela, w stosunku do którego cel ma zostać osiągnięty oraz jak ma się zachować obywatel, który tę swoją sytuację prawną chce realizować. Charakter normy programowej ma także art. 10 ust 2 pkt 3 ustawy z dnia 29 listopada 1990 r. o pomocy społecznej (Dz.U. nr 87, poz. 506), który, w brzmieniu nadanym przez ustawę z dnia 18 lipca 1998 r. o zmianie ustawy o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym oraz o zmianie niektórych ustaw (Dz. U. Nr 117, poz. 756) oraz ustawę z dnia 21 stycznia 2000 r. o zmianie niektórych ustaw związanych z funkcjonowaniem administracji publicznej (Dz. U. Nr 12, poz. 136), stanowi, że do zadań własnych gminy z zakresu pomocy społecznej o charakterze obowiązkowym należy udzielanie zasiłku celowego na pokrycie wydatków na świadczenia zdrowotne osób bezdomnych i innych osób nie mających dochodu i możliwości ubezpieczenia się na podstawie przepisów o powszechnym ubezpieczeniu zdrowotnym. Także i ten przepis nie stwarza po stronie osób bezdomnych i innych w nim określonych praw

podmiotowych mogących stanowić źródła roszczeń przeciwko gminie lecz wskazuje tylko cel podlegający realizacji przez władzę samorządową. Gdy się ponadto zważy, że powyższy przepis nie zawiera sformułowania w rodzaju „osobie bezdomnej przysługuje świadczenie pieniężne od gminy na pokrycie kosztów leczenia”, a także, że art. 22 ust. 1 w związku z art. 2 ust 4 cyt. ustawy przewiduje możliwość przyznania pomocy finansowej na pokrycie wydatków na leczenie w zależności m.in. od możliwości pomocy społecznej, to wartość prawna art. 10 ust 2 pkt 3 ustawy o pomocy społecznej, jako obejmująca wyłącznie normę programową, a nie prawa podmiotowe, jawi się szczególnie wyraziście.

Wbrew stanowisku skarżącego, Sąd Okręgowy nie naruszył art. 68 Konstytucji w zw. z art. 10 ust 2 pkt 3 ustawy o pomocy społecznej przyjmując, że żaden z tych przepisów nie stwarzał podstawy do uznania, iż osoby bezdomne leczone przez powoda mogłyby skutecznie dochodzić od pozwanej Gminy przyznania im określonych świadczeń pieniężnych. Sąd Okręgowy również nie naruszył wymienionych przepisów gdy uznał, że nie mogły one stanowić wprost podstawy dochodzenia od pozwanej zwrotu poniesionych kosztów leczenia. Przepisy te nie regulują bowiem stosunków prawnych pomiędzy zakładami opieki zdrowotnej i gminami.

Prawną podstawą roszczeń powoda o zwrot kosztów leczenia nie mógł być art. 752 k.c. Świadcząc usługi lecznicze powodowy zakład opieki zdrowotnej prowadził sprawę osób bezdomnych wymagających leczenia, a nie sprawę pozwanej Gminy i zgodnie z prawdopodobną wolą tych osób, a nie pozwanej Gminy, podjął czynności, w związku z którymi poniósł określone wydatki. Zasadniczo więc mógłby domagać się zwrotu tych wydatków na podstawie art. 752 k.c. od spadkobierców osób leczonych. Od pozwanej Gminy tylko wówczas powód mógłby domagać się zapłaty, gdyby okazało się, że Gmina przyznała lecz nie wypłaciła określonych świadczeń pieniężnych, albo gdyby w okolicznościach rozpoznawanej sprawy można było wyjątkowo uznać, że Gmina bezwzględnie nie mogła odmówić osobom leczonym przez powoda przyznania świadczeń pieniężnych na pokrycie kosztów leczenia. W takich przypadkach jednak prawną podstawą roszczeń powódki stanowiłby art. 405 k.c., a nie art. 752 k.c. Kasacja nie zawiera zarzutu naruszenia art. 405 k.c. w związku z czym Sąd Najwyższy nie był władny oceniać zaskarżonego wyroku w świetle instytucji bezpodstawnego wzbogacenia.

Z przedstawionych względów kasacja podlegała oddaleniu (art. 393¹² k.p.c.).